

FK 119 - 121

1111

Maatschappij ter Levenswijzing...

FK 119

Haarlem den 12 Junij 1865

NEDERLANDSCHE

MAATSCHAPPIJ TER BEVORDERING VAN NIJVERHEID,

Opgericht in 1778.

Hoofdbestuur.

N^o. 466

HAARLEM, den 9 Junij 1865.

Directeuren der Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid hebben de Eer W. beëloofdelyk uitkenoodigen op Saturday 8 Junij t. h. des namidd. dags ten een ure, tegenwoordig te zijn in de Stads Ghevoeraal op de Brudestraat te Leiden, ten einde alsdan overtegaan tot de beoordeeling der voormerken, ingekomen voor de Tentoonstelling van Wis- en Natuurkundige Werktuigen, overeenkomstig Art. 3 van het Regammaal.

Directeuren noodigen W. d. tevens uit tot het bijwonen van eenen maaltijd, te houden op dienzelfden dag, aan het Warmonder-hek nabij Leiden.

Directeuren vlijen zich met een gunstig antwoord van W. d. te worden vereerd en verzekerden W. d. van hunne Bijzondere hooggachting.

Directeuren voorvoemd.

A. A. van der Boon Meek
Vorzitter.

Geladigd Hooggeleerd
D^r. J. Kaiser

leid der Jury van de Tentoonstelling
van Wis- en Natuurkundige
Werktuigen te Leiden

te Leiden.

W. van Leeuwen

Secretaris

Jury.

Zitting Zaterdag 8 July Innam. van 1 tot 6 uur. Mevrouw
Emeris. Verdamm vertrekt te 3 uur. Niet meer kunn-
nen doen dan in afdichting worden over het geheel.

Zondag 9 July van 10:00 tot 1:00. 4^{de} hebben de kete
Bismarck, Francaise en Bugo - Pallat te overwegen
meer nauwkeurig bekeken en opgenomen wat
naar hunne mening was bevestigd of een
bevestigde uitspraak verdiende.

Maandag 10 July van 10:00 tot 12:00 minaan zitting
van de Jury. Mevrouw Emeris, Verdamm. Bismarck
slagging van de overzichten van die leden bevestigd

Maandag 11 July. Na den afloop der Justie des avonds
te 11 uur maakte de in de haast een verslag op.

Dinsdag 12 July van 3^{de} tot 4^{de} Inmiddels zag een korte
conferentie van de Jury. ~~Mevrouw Emeris~~
Emeris en Verdamm. Mevrouw Emeris verslag werd, bevestigd
alsmede toegevoegd, geadviseerd en te worden
redactie van het verslag werd aan den heer
Bismarck te zijner afgelegen.

Zon 13 of 14 July maect het verslag zijn ingedien

Rapport omtrent het nader om-
doezak van ^{werktuigen} ~~werktuigen~~ der ~~werktuigen~~
~~werktuigen~~, toetsteangesteld by de
88ste algemeene vergadering
der Medelidende Maatschappij
by ter beoordeeling van Nijverheid,
te Leiden, in de maand July 1865.

De Jury, door het hoofdbestuur
der Maatschappij benoemd, ter beoordeeling
van de toetsteangestelde werktuigen, had
zijne eerste vergadering op zaterdag den
3sten July des namiddags van 1 tot 4 ure.
Drie zijner leden hebben zich dan daerop
volgten den Zondag, van des morgens 9
tot des namiddags 4 ure, met een meer
naauwkeurig bespreking der werktu-
gen bezig gehouden. De Jury had daarna
een byeenkomst op Maandag den 11 July
van 10 ure tot 12 ure des morgens en op
Dinsdag den 12 July des namiddags van
3 tot 4 ure, waarna by uitis ging, het in-
dien van een, door my opgesteld en
door hem goedgekeurd, verslag, aan den Heer
François als secretaris en aan my als
voorzitter overlatende. Het verslag werd den
14den July by den voorzitter der Maatschap-
pij overgelegd. Het bevatte het oordeel van
den Jury over de toetsteangestelde werktu-
tuigen in het algemeen, een aanwijzing
van de indelingen die, naar zijn oordeel,
een loffelike of een zeer loffelike ver-
ding vordenders in een aanwijzing
van eenige werktuigen, die in het bezit
der zijner aandacht tot zich hadden getrokken,
maar een om welke goede stellige uitdruk-
ken worden gedaan, zonder een streng onder-
zoek, waartoe de Jury geen gelegenheid
had kunnen vinden.

De voorzitter der Maatschap-
pij, Prof. A. H. van der Boer Mesch, noodig
de mij uit om, het gemene bygestaan
door mijner zoon Dr. P. J. Kaiser, het
gemene onderzoek te volbringen, in zoo
ver als dit ^{voor} mij mogelijk kande zijn

en ik heb die taak met gemaegen op my
genomen, maar tot myn bedwining
bleef het my spaedig sal, ook by den besten
wil, myn vader onderzacht zom beperkt
zachte maeten blyven. Terwyl de tentoon-
stelling voor het publiek openstaet, moet
elk werktuig ^{zich} op zyn plaats ~~aan~~ late
winkelen en er was dageliks slechts een paar
uren, in den morgen of in den avond.
dag, my, veel te kort voor ons aandrach
van eenigen omvang. Het vader onder-
zacht van de meeste der aangevondene
instrumenten vorderte daarty helft
middelen, die in de zaal der tentoon-
stelling niet aanwezig zyn of aangevond
kunnen worden. Zoo vordert het onder-
zacht van de electrische lamp, door den
Heer Harting Bank ingezonden, het
best van een kwade galvanische
batterij. De sinus - Baarfale van de
Heeren Hebr. Laminada, de stroom-af-
brekers van de Heeren Deitgen en van
Eindem en de electro magnet van de
Heeren Frankler & Richards, zyn werk-
tuigen, wier juiste beoordeeling niet moge-
lyk is, tenzy men over daartoe geschikt
galvanische stroomen kunne beschikken.
Het zelfde moet gezegd worden van den
telegraaf- toestel, door den Heer
van Duren ingezonden, wier juiste
beoordeeling bovendien altooslyk
voor eenen gealpinen telegraaf niet
mogelyk is. De juiste beoordeeling der
omstandes van den Heer Giesler vordert
dat men, dagen of weken lang, in een
chemisch- of physisch laboratorium,
mit den werktuigen ^{kanne} ~~kanne~~ ~~kanne~~ ~~kanne~~
zacht, gedurende de dagen der tentoonstel-
ling, moet zich alken by de beektoeser-
gen van de Heeren van Eindem en
Schäferling en het uitkoop van
den Heer Daalberg bepalen.

De hulshuiten der
tentoonstelling zal
van zulk een om-
derzacht ook grote
gelegenheid bestaan,
omdat men dan,
naar ik vermen,
onmiddellyk het
het inpakken en
terugzenden
dat werk telegen
zal overgaan.

Het mikroskoop van den Heer
Zaalberg werd, met oculair 1 en objectief 8,
(gewende van vergroating van 740 malen),
vergelijken bij het mikroskoop van Nuchet,
ten toongesteld door den Heer D. A. Sala,
maar niet in den catalogus vermeld.
Aan het mikroskoop van Nuchet werd
zijn grootste vergroating gegeven, die
ook omtrent 740 malen bedraagt. In
het midden van het veld gaven beide
mikroskopen omtrent dezelfde scherpte,
maar het mikroskoop van Nuchet gaf
meer scherpte over het gehele gezichtsveld
dan dat van Zaalberg.

Het mikroskoop van Zaalberg
wordt vinder vergeleken bij het mikroskoop,
ingezonden door de Heeren Kijff & Zoon,
ander n^o 33. Het mikroskoop van Zaalberg
verking daarbij oculair 2 en objectief 8, gewende
van vergroating van 940 malen. Het mi-
kroskoop van Kijff verking zijn grootste
vergroating, die niet veel van 940 malen
verschilt. De beelden vertoonden zich iets
scherper en zuiverder door het mikros-
koop van Zaalberg dan door dat van
Kijff.

Men heeft eedmen om te
veronderstellen dat het koperwerk der
mikroskopen van de Heeren P. J. Kijff &
Zoon onder kenne leiding is vervaar-
digd, maar dat de objectieven der
mikroskopen, door hen, uit het buitenland
worden aangeboden. Indien de
objectieven van het mikroskoop des
Heeren Zaalberg, zoo als bij ten Stelling-
ma'ste verklaart, door een Zelfs zijn
vervaardigd, zoo kan hij op een levenslange
belangstelling aanspraak maken. Het
is te betruwen dat de Heer Zaalberg
den prijs van zijn mikroskoop niet
heeft bekend gemaakt.

De Heer Secretaris der

Maatschappij heeft mij twee brieven van
tackamen, den eenen van den Heer
J. Schaarwächter den anderen van den
Heer J. F. van Deone. In den brieven
betreffende den Heeren, zich over een
beoordeling der Trustaanstelling, waer
Kamerside in het Handelsblad op, was
taas, als of die beoordeling de uitpraak
van den Jury wase. De Jury heeft
echter eger verslag afgeeft by den
Voorsitter der Maatschappij overtegt
zander ~~andere~~ inwend mit den inwend
daarvan bekend te maken en de brieven
van de gemerde Heeren eger voor
my gaantenbeels onverstansbaar, door
de de beoordeling in het Handels
blad niet gheven heb. Den Heer
Schaarwächter zande echter gaantwoord
Kamers worden dat de kanten kas,
ten der photographie - Toestellen ook
te Delft, waar den Heeren P. J. Kijff &
daan, worden verwaardigd en dat daar
een gese hoage betrekking kan worden
ghebrukt als men de afge-tierven niet heb
buitenland aanbieden maet. De
Heer van Deone zande het magen
waters dat de telegraaf - toestel der
naar het oordeel van den Jury een
nader onderzoek verdient, wist den
van den Heer Laporte naar de zyn is.
En vanden onderzoek der door
den Jury uitsgewezene werkteuigen zande
niet magelofte zyn, tenge de inwenders die,
na het sluiten der Trustaanstelling, was
onbepaarden tyd te Leiden listen blyven
en de Maatschappij tot het nemen van de
aanstaar gevarde maet teegder kan te
skietten. Ik voor my zelf der Maatschappij den
raad niet geven om zich over de ingedantene
werkteuigen zinsene offere te getroosten.

Leiden 29 July 1866.

J. Kaiser

Het anderzacht der luchtspaan-
pomp maakt, naar mijn meening, be-
staan in:

1^o de bepaling van de
krachtsaanwending, die men behoeft
~~om~~ ^{om} de lucht, in een klok van een
bepaalden inhoud, tot een bepaalden
graad van verdunning te brengen;

2^o de bepaling van het min-
nimmer ~~van~~ ^{der} luchtdrukking, ~~dat~~ ^{die} met
de luchtspomp kan worden verkregen;

3^o de bepaling van den
tijd, gedurende ~~dat~~ ^{welken} de lucht, onder
den stomp, een bepaalden graad van ver-
dunning behaalt.

Om bepaalde redenen kon
elkand de luchtspomp van den Heer van
Bonten, van de verdunning van den
viguur, niet onderzocht worden. De
Heer van Bonten en Schokking hebben
mij, op mijn aanzoek, de verdunning
voltooid om eenige luchtspompen te
onderzoeken en ik wilde daarop onmidd-
delijk aan het werk gaan, maar het
bleek dat de zuiger der luchtspomp van
den Heer Schokking zich in het geheel
niet in ~~de~~ ^{de} zuiger der luchtspomp van
den Heer van Bonten zich, zelfs met
groote krachtsinspanning, tot naauwer-
naad een weinig liet bewegen. Onmidd-
delijk heb ik beide Heeren over die versche-
den gesproken. De Heer Schokking ver-
gafte mij eenig gewild te gebruiken
~~was~~ ^{en} halven dit naar eenkel gesteld
de, bleef die luchtspomp zoo zwaar gaan,
dat, by herhaalde proefnemingen, de
bedieners der toestelstelling, die zeer
benedvaardig hunne hulp verleenden, het
gebruik van dat werktuig, in eigen tegen-
woordigen taestand, voor overgeschikt
moesten verklaren. Er raakt by die lucht-
pomp een ^{tydperk} ~~gebruik~~ ^{bestaan}, dat ~~allemaal~~
naal afwijken, zonder ^{dat} ^{wordt} ⁱⁿ ^{te} ^{geen}
ndem. Den 28sten July is de Heer van Lissa,

ijgnaar der firma van Eindhoven, naar
Lidder overgekomen, om, met mij, zyne
leekspanse te beproeven. Het werktuig
werd met minna olie taagruet, maar
het wiet liet zich niet dan met groote
krachtsinspanning oendraagjen en,
nadat gedurende enige tijd met dit
werktuig geworsteld was, bleek het dat
er een tek was in de keijgzaam keijg, die
aan den vijander is verbonden. Door dit
ongeval was een nauwkeurige onder-
zoek ook van dit werktuig, in zyn' tegen-
waardigen taestand, onmogelyk.

Den 23sten July, ten de taestoon-
stelling, wigens den dondag, erst te 12 ure
werd opgesteld, heb ik, met mynen zoon
Dr. P. J. Keizer, de groote tydminte die
my ten dierste stond, te saathmanen
voor een streeg onderzoek van het
mikroskoop, door den heer Zaalberg
ingeraden. Onze keijgding ontrent
het werktuig was de volgende.

Het mikroskoop heeft een
indigting voor een zyn' scherpsellen
van het held, voor een zyn' beweging van
de voorwerp - tafel en voor een sekunische
verlichting van het voorwerp. Al het koper-
werk van het mikroskoop is een goed be-
heid, maar het geheel heeft toch geen
scheis aan zyn, omdat het koperwerk
steekt getekend en steekt verleid is en
de vorm van sommige delen, zoo ook
de versiering der schrafskappen, smakelooz
genaamd moet worden.

Het mikroskoop heeft 8
objektieven en 3 oculairen. De groote
vergrooting is, naar de opgave van den
heer Zaalberg, 1460 malen. Met die
vergrooting werd het mikroskoop de
vinderstap beproefd en het held werd
scherp en keijg bewaarden.

NEDERLANDSCHE

MAATSGHAPPIJ TER BEVORDERING VAN NIJVERHEID,

Opgericht in 1778.

Hoofdbestuur.

N^o. 527.

HAARLEM, den

10 July

1865.

Directeuren hebben de eer Udd be-
delyk uit te noodigen tot het
byzonen vanden maatbyd, die
by gelegenheid der Hgmeene
Vergadering en het Congres der
Maatschappij zal gehouden worden
op Donderdag 13 July s.k. en het
lokaal Lomeerrog buiten Leiden
Aangenaam zal het Directeuren
zyn een gunstig antwoord van
Udd te ontvangen.

Directeuren der Maatschappij

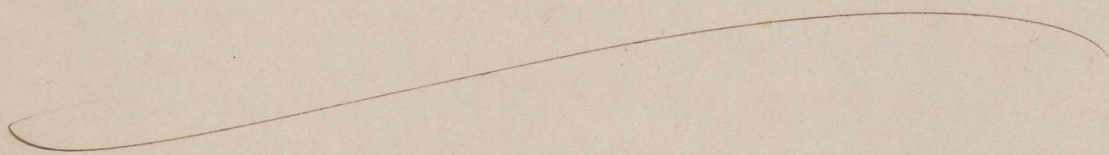
A. H. Van der Boon Meek
Voorzitter.

J. W. van der
Scherpen

Scherpen

Den Hoogjel Heer
Dr. H. Kaiser
Lid der Jurij

Den Welld Hooglyd Heer
D^r J. Kaiser



Hoofdbestuur.

N^o. 550

HAARLEM, den

17 July. 1867.

Directie van de Nederlandsche
Maatschappij ter bevordering van Nijverheid
Op U kunnen dank. Voor het verslag, de
Persoonstelling van Wis- en Natuurkundige Werk-
tuigen, van welk stuk U met belangstelling
hebben kennis genomen.

De Directie van de openbaar-
making van dit verslag overgaan. Zoude
U gaarne gewoog hebben aan een voor-
stel om eenige veranderingen aan een natuurkundig
Ondersaak te doen onderwerpen, overeenkomstig
de opgave aan het einde van het verslag.
U meent toen dat hierdoor de nuttige in-
houd der Persoonstelling niet weinig zal
worden vermeerderd.

Directie hopen dus
niet te veel te bezigen van Uwe bekende wel-
willendheid, wanneer U bevestiging tot
dit ondersaak wilt voegen. Hoop het van
Uw.

Van
De Jury van de
Persoonstelling van Wis- en Natuurk. Werktuigen
De Welgehoord Hoogst. Heer D. F. Kaiser
President
Leiden

Sommige Leen voor Commissie met magt.
Lijk Lijc, tydens de Pensioenselling aanschiet
te Leiden te komen, Zoo laten Directeuren
het van U. over, de Versuamenheden aan
de orenge Leen op te dragen of de medewer-
king van andere Oeskundigen in te slaen.

Van den Directeuren des
Nederlandse Kans, oeffny
ter besoroening van Nijmegen
A. H. Van der Borch Meuch
Vud-Voorzitter.

J. W. van deuren

Secretaris

NEDERLANDSCHE
MAATSCHAPPIJ TER BEVORDERING VAN NIJVERHEID,
Opgericht in 1778.

Departement Leyden.

N^o

03 h

LEYDEN,

17 July 1865.

Het is ons eene aangename taak, U den dank der Afdeeling overtebrengen voor de bereidwilligheid, waarmede Gij de Belangrijke wetenschappelijke inrigting, aan wier hoofd Gij geplaatst zijt, ter gelegenheid der gehouden 88^{ste} Algemeene Vergadering hebt opengesteld voor de leden der Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid, en vooral voor de moeite, welke Gij U wel hebt willen geven, van in persoon de noodige inlichtingen en aanwijzingen aan de bezoekers te verstrekken. Door een en ander gevoelt de afdeeling zich levendig aan U verplicht en gaarne legt zij in dank de getuigenis af, dat Gij veel hebt bijgedragen om onre feestviering in belangrijkheid te doen winnen.

Namens het Bestuur van de Afdeeling Leyden
der Nederlandsche Maatschappij ter Bevordering van Nijverheid

A. N. Van der Boven Meek

Weldel Hoog Gel. Heere
Dr. F. Kaiser
Hoogleraar enz
te

Leyden

Voorzitter

M. van Dal

Secretaris

Wel Ed. Hoog Geleerden Heere
Dr. F. Kaiser
Hoogleeraar enz
te
Leiden



Amsterdam 24 July 1865.

De WelEdelen Hoogge.

Heer prof Kaiser te Leiden

WelEdelen Heer,

Zoo even kwam ik in het bezit. Uwer
geëerde letteren, met leedwezen vernam ik
daaruit dat het onderroek mijner luchtpomp
N^o 2. door een mij onverklaarbaar toeval is
vertraagd. De oorzaak hiervan is mij ten
eene male onverklaarbaar daar ik nog bij
mijn laatste bezoek op de tentoonstelling in
het bijzijn van de WelEdelen Heer Sanders
met de grootste gemakkelijke heid een proef
genomen heb, en dwaal ik niet dan prompte
ik er ook mede in UEds tegenwoordigheid.
Niet twijfelende dat UEd bij een nader onderzoek
zult vinden dat mocht er iets aan manqueren,
het aan een kleinigheid hepert die er wederom
door het een of ander toeval is aangekomen,
hoewel ik mij dit zelfs niet kan verklaren,
daar hij mijn insiens na, te soliede bewerkt
is

De geleerden der hoofdstad zelfs verheugden
zich reeds ingedaachten (en lieten dit in niet
onduidelijke bewoordingen uit) dat een pomp
van Nederlandsche vindingen werkelijke deugd-
zaamheid de goedkeuring der Jurij van de
tentoonstelling zoude toegedragen te meer toen
zij vernamen dat een man als prof kaiser
de beoordeeling op zich genomen had.

Na UEd vriendelijk verrocht te hebben UEd
nog eenmaal de moeite te getroosten mijn
pomp met UEds opmerksaamheid te vereeren,
teken ik met bewuste hoogachting.

UEd uw dienaar
A. Schokking

P.S. mag ik UEd verrochten
de pomp indien de zuiger niet
moeijelijk laat bewegen even te
forceren, zijnde ik overtuigd
dat er niets aangebroken kan worden
en nemende ik de risico daarvan
geheel op mij.

NEDERLANDSCHE

MAATSCHAPPIJ TER BEVORDERING VAN NIJVERHEID,

Opgericht in 1778.

Hoofdbestuur.

N. 646

HAARLEM, den 27 July 1865

Wello Hoogpl. Heer.

Naamens Prof. van der Boon besoren heb-
ik de eer. Uro beurtinens te senden een brief van
den Heer van Deind, insensid op de Pensioonselling,
met vriendelyc verzoek, Oien te willen indien en daer-
van soo noodig gebruik te maken voor het verslag van de
Jury. - Het bysonder hoog aersing en ene
vriendelyc groeten men ik my

Uw trouw dienaar

M. van Doen

Wello Hoogpl. Heer
Dr. F. Kaiser

Voorsitter der Jury, v. d. Pensioonselling
van Wis- en Naverkundige Versubje
Leiden

NEDERLANDSCHE

MAATSGHAPPIJ TER BEVORDERING VAN NIJVERHEID,

Opgerigt in 1778.

Hoofdbestuur.

N^o. 1175

HAARLEM, den

27 Julij

1865.

Het is Directeuren een aangename plicht, U hinnen dank te betuigen voor de vele blijken van welwillendheid, door U aan de Maatschappij, tijdens hare Algemeene Vergadering te Leiden gegeven.

Waren Directeuren U reeds grooten dank verschuldigd voor de bereidvaardigheid, waar mede door U is deelgenomen aan de Jury voor de Tentoonstelling van Wis- en Natuurkundige Werktuigen, niet minder erkentelijk waren de Afgevaardigden en Leden der Maatschappij, die, gebruik makende van Uw vriendelijk aanbod, onder Uw geleide het Leidse Observatorium hebben mogen bezoeken en daardoor nader bekend worden met eene inrigting, die niet genoeg kan worden gewaardeerd door allen wie de wetenschap en hare verspreiding in ons Vaderland ter harte gaan.

Ontvang van Directeuren de verzeke-
ring

Den WelEdel Hoog Gel. Heer

Dr. F. Kaisee

Hoogleeraar

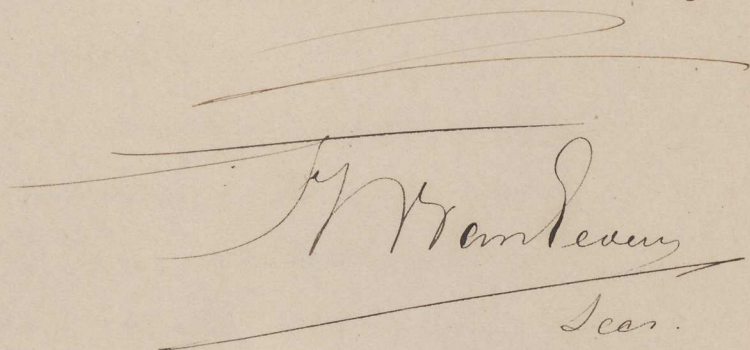
Directeur van het Observatorium, enz

te

Leiden

ring dat Uwe gunstige gevoelens bij de Maatschap.
spij in dankbaar aandenken zullen blijven.

Directeuren der Maatschappij
A. N. van der Born Meub.


J. W. van der Meer
Scer.